

5. Новиков Андрей. Почему не может быть снята анафема с Ивана Мазепы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mgarsky-monastery.org/kolokol.php?id=927>.

УДК 340.132

Вікторія Олегівна ПАНКРАТОВА,

доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4775-565X>

НЕСУПЕРЕЧЛИВІСТЬ (ОДНОЗНАЧНІСТЬ) ЯК ЛОГІЧНА ВИМОГА ДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТУ

Важливою вимогою до нормативно-правового акту є несуперечливість (однозначність). Несуперечність нормативно-правових приписів є результатом виконання правила – нормативно-правові приписи не мають суперечити юридичним нормам їхнього чи інших нормативно-правових актів [1, с. 24].

Суперечливість норм – це найбільш серйозний дефект системи права, бо «протириччя» зазіхають на основну якість права – бути узгодженим і збалансованим соціальним регулятором суспільних відносин. Суперечливі правові норми ускладнюють процес правозастосування, знижують юридичний ефект в цілому [2].

Метою роботи є аналіз несуперечливості (однозначності) як логічної вимоги до нормативно-правового акту.

Фактично в кожній галузі права можна знайти суперечливості, які ведуть до невизначеності законодавства, що може спричинити колізії норм права.

М. О. Власенко у праці «Коллизионные нормы в советском праве» колізію правових норм визначає як відношення між нормами, що виступає у формі відмінності або суперечності при регулюванні фактичного правовідношення [3, с. 23]. Приєднуємося до даного визначення колізій і зауважимо, що в науковій доктрині можна навести досить широкий спектр поглядів на розкриття поняття колізії та її видів.

Як правило, колізії залежно від їх особливостей поділяють на ієрархічні, темпоральні, змістовні та просторові. Можливі випадки збігів колізій, коли дві і більше колізійних ситуацій існують одночасно. Рівень правової невизначеності в даному випадку значно вище, отже, правозастосовний орган виявляється в ще більш складній ситуації [2].

Прикладом колізії є суперечність між ч. 5 ст. 138 Закону України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України» [4] (яка встановлює, що постанови Верховної Ради України, які містять положення нормативного характеру, набирають чинності з дня їх

офіційного оприлюднення) і п. 4 Указу Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97 «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів України та набрання ними чинності» (який передбачає, що нормативно-правові акти Верховної Ради України набирають чинності через десять днів з дня їх офіційного оприлюднення) [5].

У вище наведеному прикладі є колізія між законом й підзаконним нормативним актом, конфлікт між нормами, які наділені різною юридичною силою. Тобто в даному випадку наявна ієрархічна колізія, яка виникає тоді, коли на врегулювання одних фактичних відносин претендують норми, що розміщуються на різних щаблях в ієрархічній (вертикальній) структурі законодавства й тому мають різну юридичну силу. Ієрархічні колізії вирішуються на користь акту, що має вищу юридичну силу.

Поширеними є випадки, коли колізії можна зустріти між положеннями в одному й тому ж акті або актами, що мають однакову юридичну силу. Наприклад, численні суперечності можна зустріти при аналізі господарського та цивільного законодавства. Суперечності між кодексами починаються при формуванні дефініцій. Так Господарський кодекс України (далі – ГК України) використовує поняття «відсотки». А Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) – «проценти». Фактично – це спільні поняття, які використовуються в якості синонімів для позначення економічної категорії. Напевне, це звичайне упушення, яке створює поле для дискусії щодо правової визначеності. Крім того, ГК України містить поняття «угода», а ЦК – «правочин»; ГК передбачає «недійсність зобов'язання», а ЦК – «недійсність правочину» тощо.

У даних прикладах наявні змістовні колізії, які є чи не найбільш поширеним видом колізій. Змістовний принцип вирішення колізій на законодавчому рівні не закріплений. Сьогодні залишається актуальним правило, що сформульовано римськими юристами «ubi lex est specialis, et ratio ejus generalis, generaliter accipienda est» («у випадку, коли закон є спеціальним, але підстава для нього є загальною, він повинен розглядатися як загальний закон»). Таким чином, перевага спеціальної норми має надаватися не механічно, а лише тоді, коли її вибір обґрунтовується засобами тлумачення права [6, с. 165].

У законодавстві України можна знайти й приклади темпоральних колізій, які виникають у випадку видання протягом різного проміжку часу норм, що врегульовують одне й теж саме питання. Класичним є приклад колізії між нормами Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року та ЦК України від 16 січня 2003 р.

Так ч. 2 ст. 429 ЦК України визначає, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором. А згідно зі ст. 16 Закону України «Про

авторське право і суміжні права» виняткове майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.

Відтак, ЦК України, який прийнятий пізніше передбачає кардинально інше правове регулювання щодо майнового права інтелектуальної власності. Безперечно, окреслені розбіжності можуть призвести до виникнення значної кількості спорів. На практиці застосовують акт, що виданий пізніше.

Отже, слід зауважити, що колізії порушують однозначність як важливу вимогу до нормативно-правових актів. Тому дія колізій в кожному конкретному випадку має здійснюватись не тільки на основі положень, вироблених практикою, а й повинно проявлятися в застосуванні норми найбільш сприятливої для особи (здебільшого це стосується змістовних колізій).

Список бібліографічних посилань:

1. Косович В. Логічні засоби забезпечення досконалості нормативно-правових актів України / В. Косович // Вісник Львівського ун-ту. Серія юридична. – Львів, 2014. – Вип. 59. – С. 17-27.

2. Власенко Н. А. Неопределенность в праве: природа и формы выражения [Электронный ресурс] / Н. А. Власенко // Журнал российского права. – 2013. – № 2. – Режим доступа: <http://www.center-bereg.ru/1576.html>.

3. Власенко Н. А. Коллизионные нормы в советском праве / Н. А. Власенко. – Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1984. – 100 с.

4. Про регламент Верховної Ради України [Електронний ресурс]: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.

5. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів України та набрання ними чинності [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 10 черв. 1997 р. № 503/97/. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.

6. Мірошниченко А. Законодавче закріплення принципів вирішення колізій / А. Мірошниченко // Слово національної школи суддів. – 2013. – №2. – С. 163–167.